

Plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasseri (förkortad version)

1. ALLMÄNT

Enligt gymnasielagen 21§ 2:a momentet (629/1998, reviderad med lagen 1268/2013) bör utbildningsanordnaren utarbeta en plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasseri. Varje gymnasiestuderande har rätt till en trygg studiemiljö, och utbildningsanordnaren bör ta ansvar för den interna ordningen och tryggheten och trivseln i läroanstalten. I Helsinge gymnasium har studerandevårdsteamet ansvar för utarbetandet, uppdaterandet samt det årliga utvärderandet av planen för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasseri. Denna plan är uppgjord av studerandevårdsteamet tillsammans med studeranderepresentant våren 2015 enligt lagen om elev- och studerandevård 30.12.2013/1287.

2. DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP

För att underlätta arbetet med att förebygga och åtgärda våld, mobbning och trakasserier krävs det att alla parter vet vad man talar om. Denna definition på våld, mobbning och trakasserier följer vi i Helsinge gymnasium.

Våld är en handling vars mål är att skrämma eller skada någon, få någon att göra något mot sin vilja, eller att tvinga någon att avstå från att göra något den vill. Det finns olika slags våld och olika grader av våld. *Fysiskt våld* kan t.ex. innebära slag, sparkar, knuffar, fasthållande, strypförsök, angrepp med olika föremål, luggning, att bitas, att använda kniv eller annat vapen. *Psykiskt våld* kan vara direkta eller indirekta hot, sårande kritik, ignorerande, d.v.s. man svarar inte då någon talar till en eller vänder sig bort, nedsättande och förödmjukande beteende, t.ex. fula miner, isolering eller falska anklagelser. Det som sägs kanske inte andra nödvändigtvis uppfattar som hot om det inte sätts i ett sammanhang. Det kan också handla om att bara genom blicken förmedla budskap. *Sexuellt våld* är t.ex. oönskad beröring, påtvingade sexuella handlingar eller att bli tvingad att se på sexuella handlingar mot sin vilja. *Materiellt våld* innebär att kasta, förstöra eller slå sönder saker, och dessa saker kan ha en speciell betydelse för den som är utsatt för våldet. (Internet 1) *Ekonomiskt förtryck* är också en form av våld. Det kan vara fråga om ekonomiska hot eller att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter (Internet 2).

Enligt Salmivalli (2003) är mobbning ett medvetet aggressivt beteende med vilket man gör någon illa fysiskt eller psykiskt. En enskild handling räknas inte ännu som mobbning, men det blir

mobbing då det är fråga om upprepade och medvetna negativa handlingar mot en person som har svårt att försvara sig.

Mobbing brukar delas in i direkt och indirekt mobbing. Den direkta mobbingen kan ske verbalt, genom att man t.ex. skäller ut, hånar eller hotar någon, kallar någon vid fula namn eller skämtar upprepade gånger på någons bekostnad. Fysisk direkt mobbing innebär att man t.ex. sparkar, slår, knuffar, står i vägen för någon, tar eller gömmer någons saker och kanske har sönder dem. Det är fråga om indirekt mobbing om man sprider elaka rykten, pratar bakom ryggen på någon eller medvetet utesluter någon från gruppen, med målet att få även andra att förhålla sig negativt till personen.

Mobbing är ett gruppfenomen som är förankrat i de mänskliga relationerna och som kan rikta sig mot vem som helst. Mobbing kan innebära konflikter mellan studerande men kan också förekomma i relationer mellan vuxna eller mellan vuxna och studerande.

Enligt Salmivalli (1998) har personerna i en mobbningsprocess olika roller och hon talar t.ex. om medlöparen, förstärkaren, försvararen och de utomstående. Medlöparen deltar och hjälper mobbaren, förstärkaren underhåller mobbingen t.ex. genom att skratta, försvararen ställer sig på den mobbades sida och den utomstående vill inte lägga sig i mobbingen. Vid utredning av mobbing är det viktigt att alla i gruppen tänker över sitt eget beteende och sin egen roll.

Trakasserier innebär ett uppträdande som kränker någons värdighet och är kopplat till något av de områden som tas upp i diskrimineringslagen, d.v.s. kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Trakasserier kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel "kvinnliga", "homosexuella" eller "somaliska" egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad "hora", "cp-skadad", eller liknande. Det kan även vara fråga om ignorerande, utfrysning eller att någon vislar, stirrar eller gör kränkande gester om det har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. En speciell form av trakasserier är *sexuella trakasserier*, som kan handla om beröringar, tafsningar, skämt, förslag, blickar eller bilder som är sexuellt anspelade. Sexuella trakasserier skiljer sig från vanlig flirt genom att de är ovälkomna. Både gällande sexuella och andra trakasserier är det den som är utsatt som avgör vad som är kränkande. Samma beteende kan alltså uppfattas som trakasserier av en person medan en annan person kanske inte alls blir illa berörd. Till skillnad från mobbing kan även en enda enskild handling definieras som trakasseri. (Internet 3)

Bland dagens studerande kan det förekomma mobbing och trakasserier både i den fysiska skolmiljön men även på nätet, och ofta är nätmobbing en förlängning av något som har hänt i vardagen utanför nätet. Enligt Folkhälsan (Internet 4) är det fråga om nätmobbing när en person under en viss tid blir utsatt för upprepade negativa handlingar via elektroniska

kommunikationsmedel. Direkt nätmobbning är adresserad direkt till offret, till exempel via ett sms eller ett chattmeddelande, medan det är fråga om indirekt nätmobbning när man publicerar något offentligt för en större publik, till exempel i form av en bild eller en kommentar på ett socialt medium.

Enligt Folkhälsan har nätmobbningen följande särdrag:

- den är mera indirekt jämfört med traditionell mobbning - inte öga mot öga, vilket kan minska empatin för offret
- förövaren ser inte offrets reaktion och det kan vara svårt att veta när man gått för långt
- egen delaktighet minskas, "det vara bara ett inlägg", vilket kan leda till mindre ånger
- man kan vara anonym - vem är förövaren?
- det kan vara oklart vilka alla som är inblandade och vilken roll de har
- förövaren får inte samma status som i den traditionella mobbningen, eftersom mobbningen inte sker direkt framför åskådare
- spridningen kan vara omfattande och mycket svår att stoppa
- anonymitet och teknisk kunskap skapar obalans i maktförhållandet
- det är svårt att skydda sig - den kan ske när och var som helst
- vuxna har liten insyn
- det kan vara svårt att få hjälp bland annat på grund av anonymitet samt utländska sajter och applikationer

Vare sig det är fråga om milt eller allvarligt våld, en enskild kränkande handling eller misstanke om mobbning, bör skolan alltid reagera och visa att kränkningar inte är accepterade handlingar, vare sig de skett i skolan eller utanför skoltid.

3. FÖREBYGGANDE ARBETE

Till en av skolans viktigaste uppgifter hör att skapa en trygg och öppen miljö som inte tillåter mobbning. I Helsinge gymnasium strävar vi efter att skapa en öppen verksamhetskultur där alla lärare aktivt och medvetet arbetar utgående från gymnasiets värdegrund "HEGY", d.v.s. hållbarhet, engagemang, gemenskap och yttrandefrihet. Gymnasiet har klara och tydliga trivselregler som alla bör hålla fast vid. Dessa hittar du bland annat i vår studieguide. Målet är att skapa en positiv, trygg studiemiljö, där varje studerande blir sedd och hörd, och uppmuntras att utvecklas utgående från sina egna förmågor och förutsättningar. I Helsinge gymnasium finns det goda förutsättningar för lärarna att se studerandena som individer och följa med deras utveckling, då undervisningsgrupperna i fördjupade och tillämpade kurser ofta kan vara relativt små och det i regel är en och samma lärare som följer upp studerandena i ett eller flera undervisningsämnen.

Lärarna ansvarar för att arbetsron bevaras under lektionerna och att kränkande kommentarer inte tolereras. Utanför lektionstid är det på alla vuxnas ansvar att upprätthålla en trygg arbetsmiljö i skolan.

Det sägs att det är viktigt att unga i risksituationer har åtminstone en god vuxenrelation, och en nyckelperson är även grupphandledaren. Grupphandledaren deltar i gruppens lägerskola, i olika gemensamma evenemang såsom den årliga julbasaren samt utfärdsdagen, träffar studerandena i sin grupp en gång i veckan under grupphandledningstimmen samt håller minst två utvecklingssamtal med varje studerande under gymnasietiden. Under utvecklingssamtalen diskuteras studier och motivation men även välmående och gemenskapen i skolan, samt ifall studeranden upplever att det förekommer mobbning. Grupphandledarna diskuterar under grupphandledningstimmarna om aktuella saker och informerar och påminner studerandena årligen om gymnasiets värdegrund, trivselreglerna samt om gymnasiets plan för att skydda studerandena mot våld, mobbning och trakasseri. Grupphandledarna tar även in samarbetsövningar både under grupphandledningstimmar och under utfärdsdagen. Grupphandledarna är även i nyckelposition vad gäller samarbete med vårdnadshavarna.

Välmående och motivation är starkt förknippade med en känsla av delaktighet. I Helsinge gymnasium väljs årligen ett studeranderåd och några studerande från rådet är med i gymnasiets ledningsgrupp och deltar även i mån av möjlighet i lärarmöten. Via ledningsgruppen och olika studeranderåd har alla en möjlighet att påverka och engagera sig i skolvardagen. Studeranderådet ordnar olika evenemang för att förbättra gemenskapen, såsom idrottsevenemang och jippon till t.ex. Alla hjärtans dag och Valborg. Förutom studeranderådet finns det även i gymnasiet tutorer, vars huvuduppgift är att hjälpa de nya studerandena till rätta under deras första år i gymnasiet, och tyngdpunkten ligger på lägerskolan i början av studietiden och de samarbetsövningar som görs då. Därtill har Helsinge gymnasium ett globalt studeranderåd vars fokus ligger på hållbart tänkande, andra kulturer och tolerans, samt ett språkråd som via olika evenemang och insatser försöker stärka skolspråket samt skapa en uppmuntrande attityd till språkutvecklande arbete överlag. I lärarkåren finns även en lärare med idrottsansvar som handleder studerande att delta i idrottstävlingar och turneringar och även dessa har en betydande roll för gemenskapskänslan och välmåendet i gymnasiet. Förutom dessa nämnda evenemang ordnas regelbundet morgonsamlingar, gästföreläsningar, temadagar och temaveckor i gymnasiet, och varje läsår tas åtminstone någon aspekt av psykiskt och fysiskt välmående, hälsa, mobbning, våld eller trakasserier upp, t.ex. via inbjudna experter eller besök av polisen.

En viktig roll i det förebyggande arbetet spelar även studerandevårdspersonalen, som erbjuder stödtjänster för studerandena och samarbetar med grupphandledarna och kan konsulteras av lärarna. Skolans hälsovårdare har mottagning på måndag, onsdag, torsdag och fredag samt gör hälsoundersökningar under det första studieåret. Skolans kurator har mottagning på måndag, tisdag och fredag och är inriktad på psykosocialt arbete. Med kuratorn kan man t.ex. diskutera frågor

angående människorelationer, boende, rusmedel, ekonomi, studier och tidsanvändning. Skolans psykolog är på plats onsdag och torsdag och träffar även vissa studerande mer kontinuerligt. Även under samtal med studiehandledaren diskuteras studerandenas välmående. Mer information om studerandevårdspersonalens mottagningstider finns på gymnasiets hemsida och anslagstavlor.

Gymnasiets studerandevårdsteam består av rektor, hälsovårdare, kurator, psykolog och studiehandledare. Teamet ansvarar för planering, samordning, uppföljning, utvärdering och utveckling av den generellt inriktade elevhälsan. Studerandevårdsteamet sammanträder minst en gång per period. Studerandevårdsteamet ansvarar för att åtminstone någon aspekt av psykiskt och fysiskt välmående, hälsa, mobbning, våld eller trakasserier tas upp under varje läsår, t.ex. under en morgonsamling, gästföreläsning, temadag, temavecka, el. dyl. Dessa tillställningar antecknas i studerandevårdsteamets handlingsplan för läsåret och utvärderas i slutet av läsåret.

4. UPPFÅNGANDE ARBETE

Målet i Helsinge gymnasium är att all slags våld, mobbning och trakasserier skulle märkas och tas tag i så snabbt som möjligt, och att tröskeln skulle vara låg för studerandena att ta upp mobbning med de vuxna i skolan. Grupphandledarna uppmuntrar studerandena att meddela om misstänkta fall, och informerar studerandena om att anmälningar om misstänkta fall även kan lämnas in anonymt till studeranderådets postlåda i gymnasiet. Nyckeln till lådan har endast studiehandledaren som handleder studeranderådet, och lådan töms minst en gång per vecka. Lindriga fall kan enligt studiehandledarens bedömning diskuteras med studeranderådet, men mer känsliga fall tar studiehandledaren inte upp med studeranderådet utan sköter själv och vidtar ingripande åtgärder.

Även studerande med ansvarsuppgifter uppmuntras av sina handledare att vara extra vaksamma och rapportera till studiehandledaren ifall de misstänker någon form av våld, mobbning eller trakasserier. Tutorerna har fokus på första årets studerande och studeranderådet har fokus på andra och tredje årets studerande.

Ifall en lärare eller grupphandledare misstänker att någon form av tråkigt beteende, våld eller trakasserier har skett, bör läraren utan dröjsmål diskutera saken med de involverade studerandena. Om det är fråga om fysiskt våld bör rektor omedelbart informeras.

Om det finns en misstanke om att det kunde vara fråga om mer allvarligt psykiskt våld, mobbning eller upprepade trakasserier tar läraren i första hand upp detta med grupphandledaren och studiehandledaren, men även kuratorn, psykologen eller hälsovårdaren kan kontaktas. Grundregeln är dock att läraren eller någon inom studerandevården alltid meddelar studiehandledaren om det skedda, som därefter diskuterar med olika parter och vid behov vidtar ingripande åtgärder (se nästa kapitel).

Studierandevårdsteamet ansvarar för att skolhälsoenkäter och lagstadgade uppföljningar av en sund och trygg skolmiljö genomförs samt behandlar resultaten av dessa enkäter och planerar åtgärder. Minst en gång per läsår kallas även grupphandledare till ett möte med studierandevårdsteamet, där man diskuterar om det inom en grupp finns oro för mobbning, trakasserier eller andra problem med det generella välmåendet och gemenskaps känslan i gruppen. Vid behov kan även studieranderådet samt tutorerna kallas in för diskussion om det allmänna välmåendet bland studierandena.

Utöver nationella skolhälsoenkäter och lagstadgade uppföljningar utförs bland det första årets studierande en sinnesstämningsenkät (R-BDI) före jullovet. Därtill utförs varje läsår en trivselenkät på ett elektroniskt verktyg på vilket man kan kontrollera att alla svarar, vad gäller abiturienterna utförs denna i period 2 och vad gäller de övriga i period 3. Studierandevårdsteamet planerar enkäterna och hälsovårdaren och kuratorn går igenom svaren.

5. INGRIPANDE ÅTGÄRDER

Då studiehandledaren får information om en misstanke om upprepade trakasserier, psykiskt våld eller mobbningsfall gör studiehandledaren en bedömning om det verkar vara ett lindrigt fall eller något allvarligare. Lindriga fall diskuterar studiehandledaren direkt med de berörda. Om det finns misstanke om något allvarligare sammankallar studiehandledaren ett möte med gymnasiets antimobbningsteam. Om det är svårt att avgöra graden av allvar, konsulterar studiehandledaren vid behov hälsovårdaren, kuratorn eller psykologen.

Ett antimobbningsteam leds alltid av studiehandledaren, därtill ingår berörda grupphandledare samt åtminstone en person till från studierandevården, antingen hälsovårdaren, kuratorn eller psykologen. Studiehandledaren kallar per Wilma de berörda personerna så snabbt som möjligt till möte, i akuta fall sammankallas ett möte per sms eller telefonsamtal. Två personer i antimobbningsteamet hör utövaren eller utövarna i fallet samt personen eller personerna som varit målet för händelsen, och vid behov hörs även övriga inblandade. Studierandena har rätt att på de möten då de hörs bestämma vilka i antimobbningsteamet som de tillåter att vara närvarande, dock minst två personer. Vid behov kontakter antimobbningsteamet minderåriga studierandes vårdnadshavare samt i fall av tillstånd av en myndig studierande även studierandens föräldrar. Antimobbningsteamet bestämmer vem som för protokoll över diskussionerna.

Vad gäller de eventuella åtgärder som utredningen leder till bör man komma ihåg att varje mobbningsituation är unik och därmed bör skolans bemötande anpassas efter den aktuella mobbningsituationen. De vuxna som involverats är dock skyldiga att följa upp hur situationen utvecklas och vid behov kan tutorer eller studieraderåd även ombes hålla ett extra vaksamt öga på vissa grupper av studierande och rapportera om upprepat kränkande beteende. Studiehandledaren kallar till ett uppföljande möte inom antimobbningsteamet och situationen kan även diskuteras på ett allmänt plan inom studierandevårdsteamet, ifall den allmänna trivselen eller säkerheten i skolan är hotad.

6. SAMARBETE

Studerandevårdspersonalen samarbetar med Folkhälsan, Krisjouren för unga, Ung Info, Barnskyddet och Polisen. Det kan vara fråga om fortbildning och kurser, material, föreläsningar, stöd och konsultation. Vid behov ordnas även föreläsningar eller kommunikationsverkstäder för studerande i samarbete med t.ex. Yttra, Regnbågsankan och sexualterapeuter.

7. INFORMATIONSKANALER, UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Helsinge gymnasiums plan för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasseri tas upp skilt med nya lärare före läsåret inleds och rektor påminner samtliga lärare om planen under planeringsdagen inför det nya läsåret. En sammanfattning av planen behandlas även på de nya ettornas föräldramöte i augusti-september och tas upp i början av läsåret på grupphandledningstimmarna samt vid behov under senare tillfällen under läsåret. På studerandevårdsteamets inledande planeringsmöte för det nya läsåret bestäms när hälsovårdare och kurator besöker grupphandledningstimmarna och informerar om planen. En sammanfattning av planen finns tillgänglig på gymnasiets hemsida samt Fronter-studeranderummet och hittas i sin helhet på Fronter-lärarrummet samt i den gemensamma välfärdsmappen för Helsinge skola och Helsinge gymnasium. Alla i personalen samt studerande och vårdnadshavare bör känna till hur man i skolan definierar våld, mobbning och trakasserier, och hur man går till väga ifall man misstänker att något av dessa har skett.

Studerandevårdsteamet ansvarar för uppföljning, uppdatering och utvärdering av denna plan, och senast då studerandevårdsteamet i slutet av läsåret utvärderar verksamhetsplanen för gymnasiets studerandevård bör även denna plan utvärderas. Vid behov deltar grupphandledare och övriga lärare i utvärderingen. Planen utvärderas alltid i slutet av året av studeranderådet och tutorerna och kan även utvärderas av övriga studerande och vårdnadshavare i samband med andra utvärderingsenkäter t.ex. angående hälsa och välmående.

8. KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

Salmivalli, Christina (2003) "Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja". Jyväskylä: PS-kustannus".

Salmivalli, Christina (1998) "Koulukiusaaminen ryhmäilmiona". Helsinki: Gaudeamus.

Texter på internet

Internet 1:

<http://www.taby.se/Omsorg-och-social-hjalp/Vald-i-nara-relation/ATV/Vad-ar-vald/>

Internet 2:

<http://www.valdmotnara.se/omvaldinararelation/valdetsolikauttryck/ekonomisktvald.4.4f12e2b41399619c73c3cc.html>

Internet 3:

<http://www.ludvika.se/download/18.126995bd13a22243204951/1432122171853/PLAN+MOT+DISKRI+MINERING+OCH+KR%C3%84NKANDE+BEH.pdf>

Internet 4:

<http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Ung-och-skola/Vi-mobbar-int1/Natmobbing/>

Övriga aktuella länkar

Stiftelsen för internetinfrastruktur: <https://www.iis.se/lar-dig-mer/guider/ungas-integritet-pa-natet/mobbing-och-andra-former-av-krankningar/>

Folkhälsans material: www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Ung-och-skola/Jamstallldhet-i-skolan1/Arbetsmaterial/

Regnbågsankan: www.regnbagsankan.fi/

Yttra: www.yttra.fi/

Information om trakasserier och våld: www.munkroppa.fi/hem/

Mer om sexuellt våld: www.polis.fi/unga (välj "våld")

Fakta om sexuellt våld: www.okejsex.nu

Vanliga frågor hos unga om bl.a. våld och kränkningar: www.umo.se

Fakta om sexuellt våld mot tjejer: www.tjejjouren.se

Chat för unga med professionella: www.slutapanta.fi

Information för flickor om gränssättning och sexuellt våld i parrelationer: www.minagranser.fi

Nationella kvinnojouren: www.naistenlinja.com

Kriscenter för kvinnor som blivit utsatta för sexuella övergrepp:
www.tukinainen.fi